GECE KISRAĞINA RASTLADIM

Şeyda Arslan

"Ben o oyunu bilmiyorum, bana da anlat!" Daracık yatakta doğrulmaya çalıştım. Sabah nazik eliyle omzuma bastırıp beni gerisin geri ittirdi. "Önce dikkatle dinle. Öğrendiğinde oynarsın olmaz mı? Ama hızlıca kavraman gerekiyor. Çünkü hayatlarımız bu yolculuktan uzun sürmeyecek." Kaşlarımı çattım, kıkırdıyordu. Gaz lambasının titrek ışığında dudaklarının kenarlarına karanlıklar doldu.

Tek yatak, yırtık, dar bir yolcu koltuğu ve içleri boşaltılmış ilaç kutularından ibaret revir kompartımanında önümüzdeki titrek kâğıt yığınına baktık. Çoğu aceleyle bir yerlerden koparılmış, şekilsiz kâğıtlarda büyük hazineler saklıydı. Trende son nefesini verenlerin geridekilere bıraktığı son satırlardı bu kâğıtlar. Binlerce farklı insan ama hepsinin de el yazısı aynı. Ölümün ve trenin sarsıcılığı harflerin üzerinde kendine has, titrek, tek bir biçim oluşturuyor, insanların dünyaya bırakacağı son biricik notunu da ironik şekilde aynı kılıyordu. Parmaklarımı birleştirip ince battaniyenin üstünde kedi patileri gibi tuttum. Sarsıntılardan parmaklarımı sakladım. Sonra dayanamayıp ben de kıkırdadım. Trenin bile kendine ait bir el yazısı vardı ama ben, koca kadın, okumayı yazmayı hâlâ bilmiyordum. Yıllarca dünya kadar şey öğrendim bu trende ama kalemle kâğıda iz bırakmayı öğrenemedim diye düşündüm.

Sabah yığındaki kâğıtları karıştırdı. "Çok basit aslında. Gelen kâğıtlardan birini seçip yazdıklarının öncesine ait bir hikâye uyduracağım. Hikâyem güzel olursa sabrımın mükâfatı olarak gece kısrağını yakın zamanda göreceğim. İlk sen anlat bakalım."

Yol boyu bir at nalı kıvrımına her girişimizde sona yakın olduğunu hissedenler bir şeyler yazmak için kalemlerine uzanır. Tren, kıvrımdan çıkmadan muhakkak bitmelidir bu, çünkü gece kısrağı kıvrımın sonlarına doğru sesini duyurur. Önce kişnemesini, ardından git gide

yaklaşan toynaklarının gürültüsünü, en sonunda da rüzgârı kesip atan dik başını, trenin camlarında sıralanmış umutlu insanlara gösterir. Görenlerin elinden kalemleri düşüverir. Yol boyu sayısız at nalı yani sayısız veda olur. Bu yolun özelliği, belli bir noktada ilk vagonla son vagonu, kıvrımın iki ucunda paralel düşürmesi, karşı karşıya getirmesidir. Baş ve son, kafa ve ayak, açılan ve kapanan. İsmine her ne denirse densin ölümün kıyısında olmak, başlangıcı ve nihayete erişiyle ömrün bu karşılaşma anından ibaret olduğunu sezmektir. Aynı raylar üzerine oturtulmuş bu iki eşiği de yaşaması gerektiğini bilen bambaşka hikâyeler.

Uzun zamandır hastayım, ilaç vardır diye güç bela geldiğim revirde kâğıtların arasında kaybolmuş ihtiyar bir doktor bulmayı beklememiştim doğrusu. Ama battaniyeyi görünce titremekten kasılmış kemiklerime, benek benek tüm vücudumu saran ağrıya kulak verip sesimi çıkarmadan yatağa kıvrılmıştım. Sabah benimle ilgilenmedi başta. Arada bir elini alnıma koyuyor, ateşime bakıyordu. Sonra ilgiyle dinlediğimi fark etmiş olacak ki beni de bu okumalara dâhil etti. Kâğıtlara dair her gün farklı bir oyun oynuyordu. Bu işi sevdiği belliydi. Her gün kâğıtları dizerken çatılmış kaşlarıyla konuşur dururdu:

"Ölüm deyince omuzları üşüyor insanların. Fersiz gözlerine, içinde artık hayat olmayan yere meyletmiş uzuvlarına bakıp da rahatsız oluyor, saklanmaya çalışıyorlar. Akışın ortasında bir leke gibi kendilerinden hicap duydukları, bakışlarını yerden kaldıramamalarından belli. Çok saçma. Oysa ölümden utanmamalı insan. Direncinin artık yetmemesinden, sona ermekten.

Fakat bu tren için durum farklı. Durmadan sarsılan bu metal yığınında kim bilir kaç kişi son satırlarını bırakıp gece kısrağını görmek için sabırsızlanıyor. Ölümü arzularken gelip son notlarını revirin kapısına bırakıyorlar. Uyaransız kalmanın sağaltıcı bir yanı var, şifası. Bunu artık anlıyorlar. Çünkü yaşamın her zerresi kalabalık. İyileşmek için tüm duyuların aynı anda kapanması ve sataşmayan bir sessizliğin beraberinde izahı getirmesi beklenir. Sesler susmadıkça kendilerini duyamayacak, dolayısıyla da imrendikleri iyiyi hissedemeyecekler. Bu korkulu eşik, ölüm, her şeyi süpürecek, geriye sonsuzluk kalacak. Kurtuluş ümidi kanatlanıp bize de bir gün ulaşacaktır. Bu yolculuğun ne zaman başladığını hatırlamıyorum. Sanki asırlardır sürüyor. Sanki asırlardır toprağa değmedi ayaklarım."

O konuştukça ben kâğıtların sırlarına imrenir okuyabilmeyi daha çok isterdim. "Şundan başlayalım mı?" Gecelerce kompartıman kapısı önüne bırakılan kâğıtlardan en buruşuğunu seçtim. Sabah başını uzatıp elimdeki eciş bücüş satırları okumaya başladı:

"Gidilecek bir yer var mı sahi? Hiçbir yere varmıyoruz, aklım almıyor, dünyada bu kadar yol var mı? Hiçliğin orta yerindeyiz. Hiçlikte ilerleme olur mu? Bağlam yoksa ihtimal de aksiyon da yoktur. Oysa bu meret ilerliyor, bildiğin yol gidiyor. İçimizi böylesi ağırlaştırdı ama kendini pata küte çalıştırıyor. Kokusu, sesi, varlığı paslanmış, yine de deli danalar gibi koşuyor. Tekerlerin rayları

tutuşundaki ve bizi içinde -ama sarsması güç bir içindelikle- hapsetmesindeki muhkem tavır, başta emniyetli hissettirse de devamlılığıyla düşündürüyor ve nihayet koşulsuz teslimiyetin özünde yatan tedirginliği hepten gün yüzüne çıkarıyor. Öyleyse yakalım derim ben! Bu canavarı kendi körüğüyle yakalım. Bir hastalığın içine mahkûmken iyiye ilerlemenin nasıl güç olduğunu anlasın. İlerleyişin yalnız kendini değil taşıdığı hastalığı da besleyip büyüteceğini çaresizce izlesin, şerrin birikmesini biraz da o tatsın. Ben bu gece kurtuluyorum, az daha takati olan bu treni yaksın!"

"Bu yaşlı ve huysuz bir meslektaşın olabilir." dedim. Sabah düşünceliydi. Tahminlerimi sıralamaya devam ettim ama o sessizdi, dinlemiyordu. Kâğıdı avucunun içinde sıkıyor, kirli camdan kepir diyarın uçsuz bucaksız düzlüklerini seyrediyordu. Oyunun başlamadan bittiğini sezdim, canım sıkıldı. Bazen okumaya devam edecek gücü kalmadığını düşünüyorum. Kalem tutan her elin zihnine kazındığını, uykularını kaçırdığını bildiğimden ses etmedim.

Devrikliğe Kapılmak

"At nalı ya da göbeksiz, düzgün bir U harfi aynı şekli akla getiriyor. Başlangıç ve sonun karşı karşıya gelmesi. Çizmeye başlıyorum, önce aşağı doğru düz bir çizgi, sonra bir kavis ve tekrar yukarı, evet, çok güzel. Başlangıcım ve bitişim, bu iki nokta aynı hizada olacak şekilde bitiriyorum." Sabah eklemeler yapıp çizdiği şekle baktı.

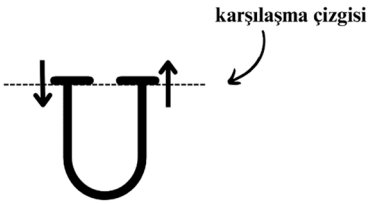

"Rayların at nalı şeklinde diziliverdiği kısımlar her tren yolculuğunun en güzel kısmı oluyor. Çünkü ilk vagon nalın, U harfinin bitişine ulaştığında son vagon daha yeni başlangıç noktasındadır. İlk ve son vagon göz göze gelirler. Dümdüz ilerlemeye, hiyerarşiye, sıralı olmaya alışkın tren vagonları şaşırır. Tabiatı arkadan sessizce takip etmekken ilk vagonla paralel düşmek son vagonun kafasını karıştırır. Kendine hikâyesinin dışından bakma imkânı bulur. Zaten onu hizaya sokan da rayların üzerinde gitme ısrarıdır. Oysa hikâyeler her zaman öncesi ve sonrası diye ilerlemezler. Bazen sonrası öncesiyle aynı hizada, paralel de ilerler. Birbirlerine göre konumlanmasalar önce-sonra ayrımı bile yoktur. Birbirlerine tutunuşu alışageldiğimiz şekillerde olmasa da parçalar bir bütün oluşturacak, ortaya her şekilde bir yolculuk çıkacaktır."

Anlatacak takati olduğu zamanlar hiç susmazdı Sabah. Bazen tuhaf şeyler söylese de birilerinin onu dinlemesine ihtiyacı olduğunu biliyordum. Bazı insanlar vardır ki düşünmek istemediğin, biliyorsan hatırlamayı, bilmiyorsan sezmeyi heves etmediğin şeyleri salt varlıklarıyla dökerler ortaya. Yanlarına otu-

runca dahi hayatın canlılığını sıyırıp atman ve hakikatlerle yüzleşmen icap eder. Öyle biriydi Sabah. Onunla ne zaman konuşsam içtiğim su, yediğim ekmek başkalaşırdı. Eşya yorar, zaman bir perdenin ardına gizlenip soluklanmak ister, yavaşlardı. O yavaşlayınca benim nefesim hızlanır, ikide bir uyku vakti geldi mi diye kirli camdan dışarıyı gözlerdim. Sabah'ın bu hâli ağır basıp da durgunlaştığında hemen kaçardım revirden. Uzaklaşırsam birkaç güne ekmeğimin tadı yine baskın gelir ve Sabah'tan aldığım sezgiyi lokmalarım arasında ziyan edebilirdim. Ziyan olurdu demiyorum. Bilhassa ben, ziyan ederdim o farkındalığı. Kasten, azı dişlerimle iyice çiğneyerek. Yaşamaya pay bırakmak için.

Trendeki herkes gibi başlarda durumum böyleydi, gece kısrağını görmek istemez, korkardım. Fakat yıllar geçip de hastalıklar ve hastalıklı düşünceler insanları kıskıvrak yakalayınca herkes umudu o derin sessizlikte görmeye başlamıştı. Bu tren öğretiyordu, ölümü arzulamayı ve itaati yavaş fakat tesirli bir şekilde belletiyordu insana.

Gözlerimi kapatmış Sabah'ı dinliyordum. Sustuğunu fark etmedim mi, onu mu yoksa başka bir hikâyeyi mi dinliyordum, emin değildim. Tren yavaşlamıştı. O gecelerden biri olacaktı belli ki. İçimde bir huzursuzluk vardı. Vagonlar yalpalamaya başladığı için nefesimi tutup bekledim. Eskisi kadar korkmuyordum gece kısrağından. Kulak kabarttım. O kişnemeyi duyarsam bu gece benim için de yolculuk sona eriyor demekti. Sabah'a baktım. Artık farkına bile varmıyordu at nallarının. Sessizce kağıtları karıştırıyordu. Ne kadar isterdim şu durgunluğunun da yaşama dair bir şeylerin parçası olduğuna inanmayı. Ama bu başka türlü bir susmuşluktu artık. O an anladım. Sabah'ın o kişnemeyi duymasına gerek kalmamıştı. Artık konuşsa da devrik cümleler kuracaktı.

Gergefe İşlenen

"Kendince, özün üstüne gerilen kumaş olarak bağımsız fakat kendiliğini kendi yapan tüm parçalarla bir bağ taşıması itibarıyla bağlılığın içinde bir özgürlük. Bu müşterek özgürlüğü kabul ederek mi yoksa devam eden bir mücadelenin ürünü olarak mı varlık göstermek gerek?"

Son kompartımanın girişinde asılı olan ufak çerçeveye bakarak buna benzer şeyler mırıldanmıştı Sabah. Tabii üstünden çok sabah geçti. Çerçevelenmiş olan bir kâğıt parçasıydı. Üzerindeki yazı bakan herkesin kafasını kurcalardı. Sorduğumda bana da okumuştu: *Uzaman*. Sabah'a göre uzam, yani varlığın kapladığı alan, insanın kendisi; zaman, yolcuğunun süresi; U ise başlangıç ile bitişin beklenen karşılaşması, yani nihai son idi. Küçücük bir formül ona göre insanın tüm hikâyesini özetleyebiliyordu. "Ölüm bir sağaltım işidir." demişti kıkırdayarak. "O hâlde bu sağaltım merkezinin adı Uzaman."

Şimdi Sabah yok. Başka yolcular gibi ruhu gece kısrağını takip etti. Aslında herkes gitti. Trenin homurtusu bile azaldı sanki. Ne demişti Sabah: "Çünkü senin sesin başkalarının sessizliğinden doğan bir kazadır yalnız." Çıtımı çıkarmıyorum. Sayamayacağım kadar çok gün ve gece gördüm. Nihayet bir gün

neden ben de gidemiyorum anladım. Cesetlerin arasında dolaşırken fark ettim. Öleli çok zaman olmuş bir iskeletin bileğindeki künyede ismimi görünce hatırladım. Unuttuğum ismimi ve hikâyemi hatırladım. Meğer sandığımdan daha ısrarcıymışım hayata.

İnsan çaresizliğini en iyi zamanla öğreniyor. En sert zaman öğretiyor. Öğrendikçe büzülüp genleşip o boşluktaki yerimizi farklı suretlerde de olsa doldurmaya devam ediyoruz. Çok sonsuz bu yüzden de çok kısıtlı bir hareket imkânı içinde, tüm evrenin içinde, sesin, ağırlığın ve nefesin yetmediği o sonsuzlukta savrulmayı tadıyoruz. İnsan biliyor ki müdahale edemeyeceği şeyler var, bilinçli akan zamanın bilinçli savrulanı olabilir yalnız. Oysa temel eylem ne denli basit, sevmek. Sadece sevmek isteyip tüm uzayı tatmak hepimizin yazgısı. Zamanın kuvvetini tatmak, yaşayıp ölenlerin yutulmayan lokması.